

Archeologienota Turnhout – Everdongenlaan

Jelke Van Buggenhout en Natasja Reyns

Bornem
2021

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Jelke Van Buggenhout en Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2021/12.807/147

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	13
2.4	Assessmentrapport	13
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	13
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	19
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	24
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	26
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	26
3	Samenvatting	27
4	Bibliografie	28
4.1	Publicaties	28
4.2	Websites	28
5	Bijlagen	29
5.1	Archeologische periodes	29

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2021H228

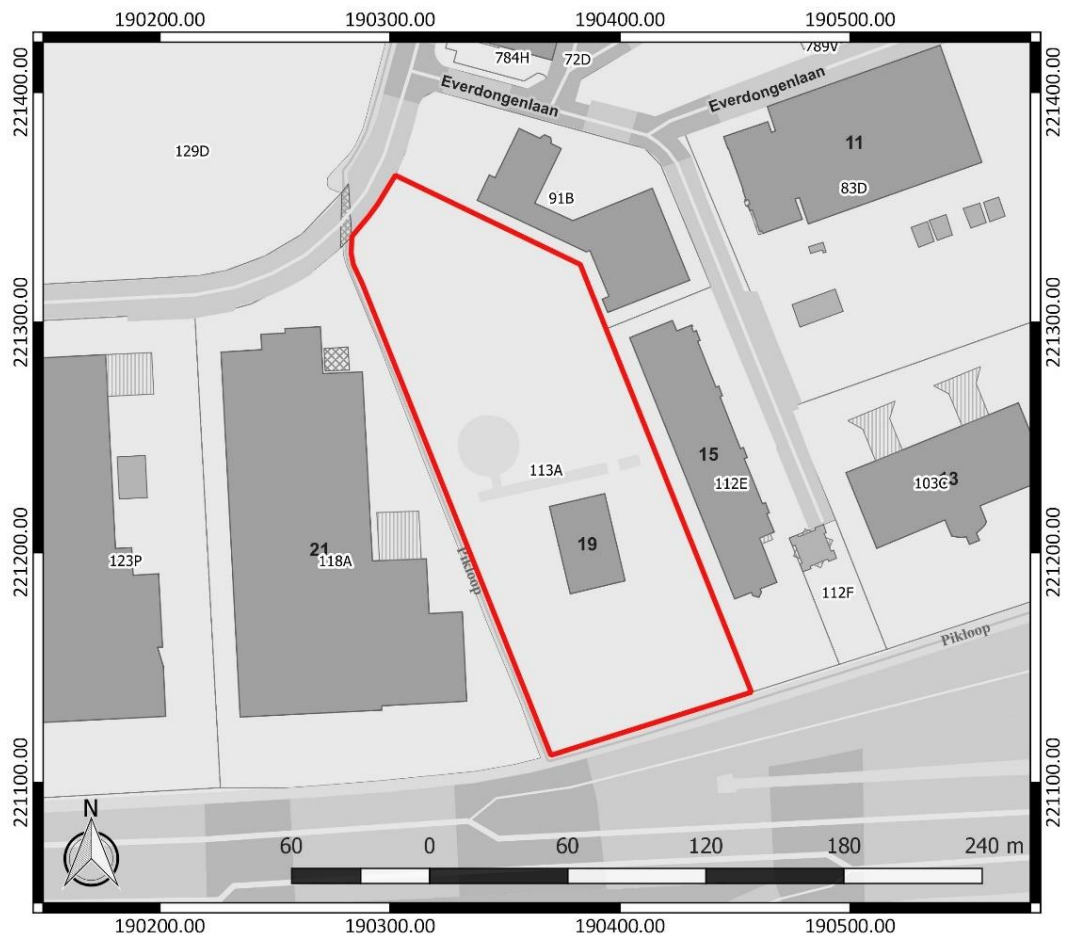
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Turnhout, Turnhout, Everdongenlaan 19, Everdongenlaan

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 190283.13, 221111.92
- 190457.07, 221363.97

Kadastraal plan:

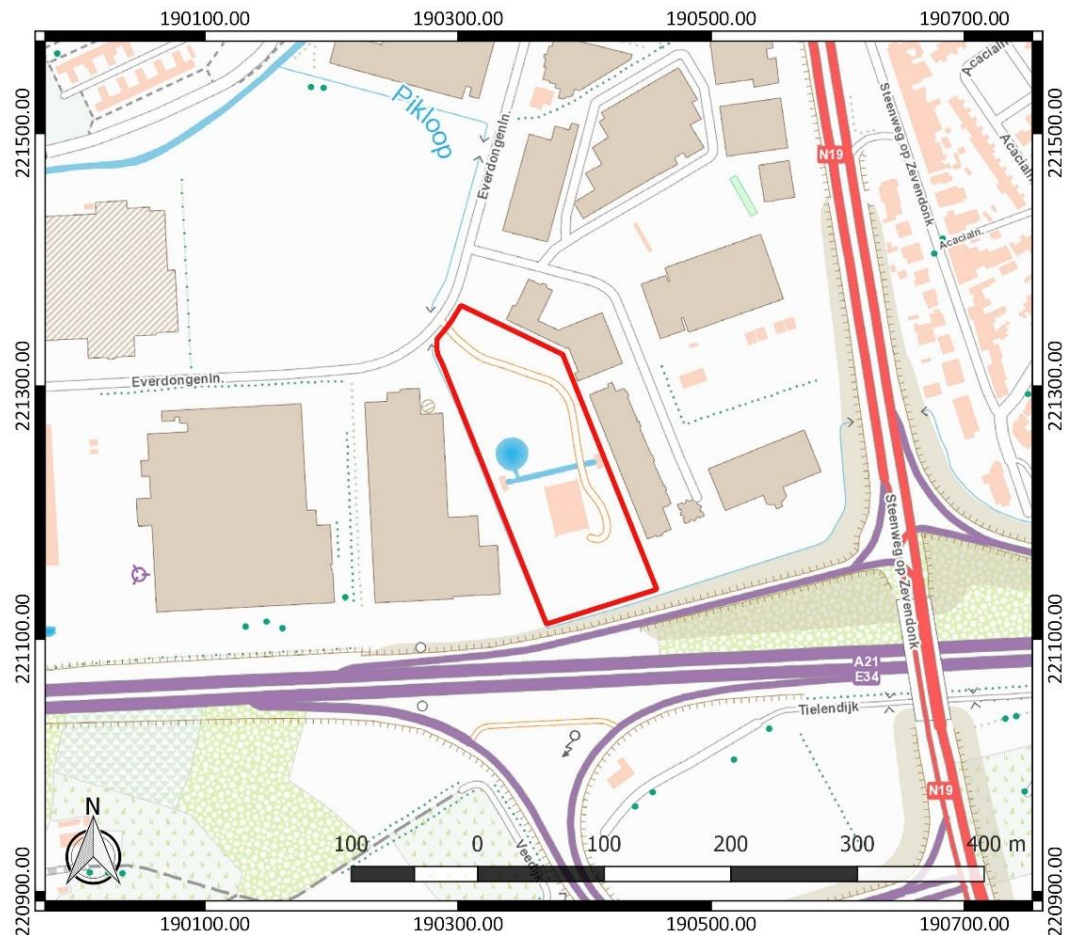

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Turnhout, Afdeling 2, sectie M, nummer 113A

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 21.600 m² (2,16 ha)

Topografische kaart:

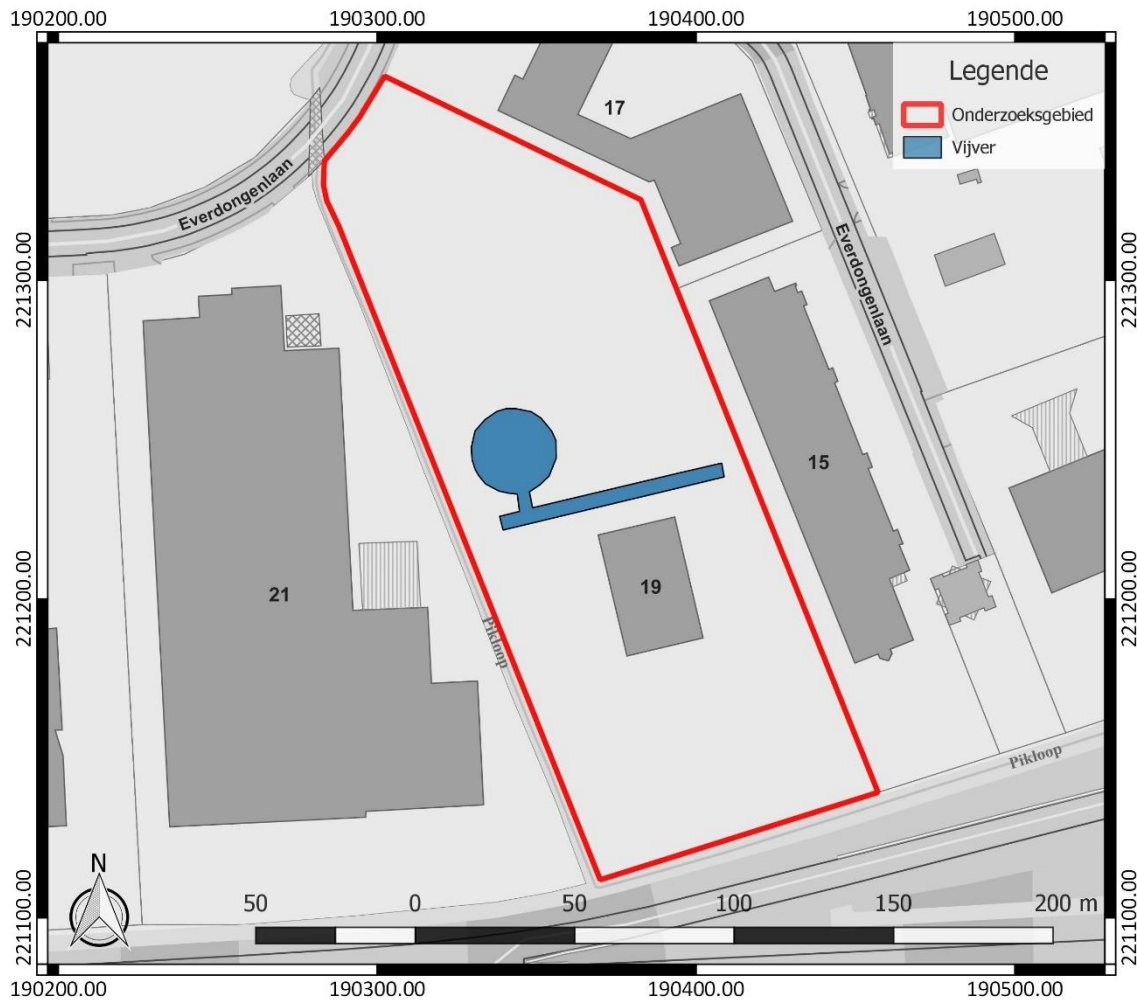

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 26/08/2021 – 02/09/2021

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, mesolithicum, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland, bosland

Verstoorde zones: op het terrein is een vijver aanwezig (Figuur 3), die het bodemarchief plaatselijk heeft aangetast. De bestaande vijver is naar schatting ca. 1 m diep.

Figuur 3: Verstoringenkaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

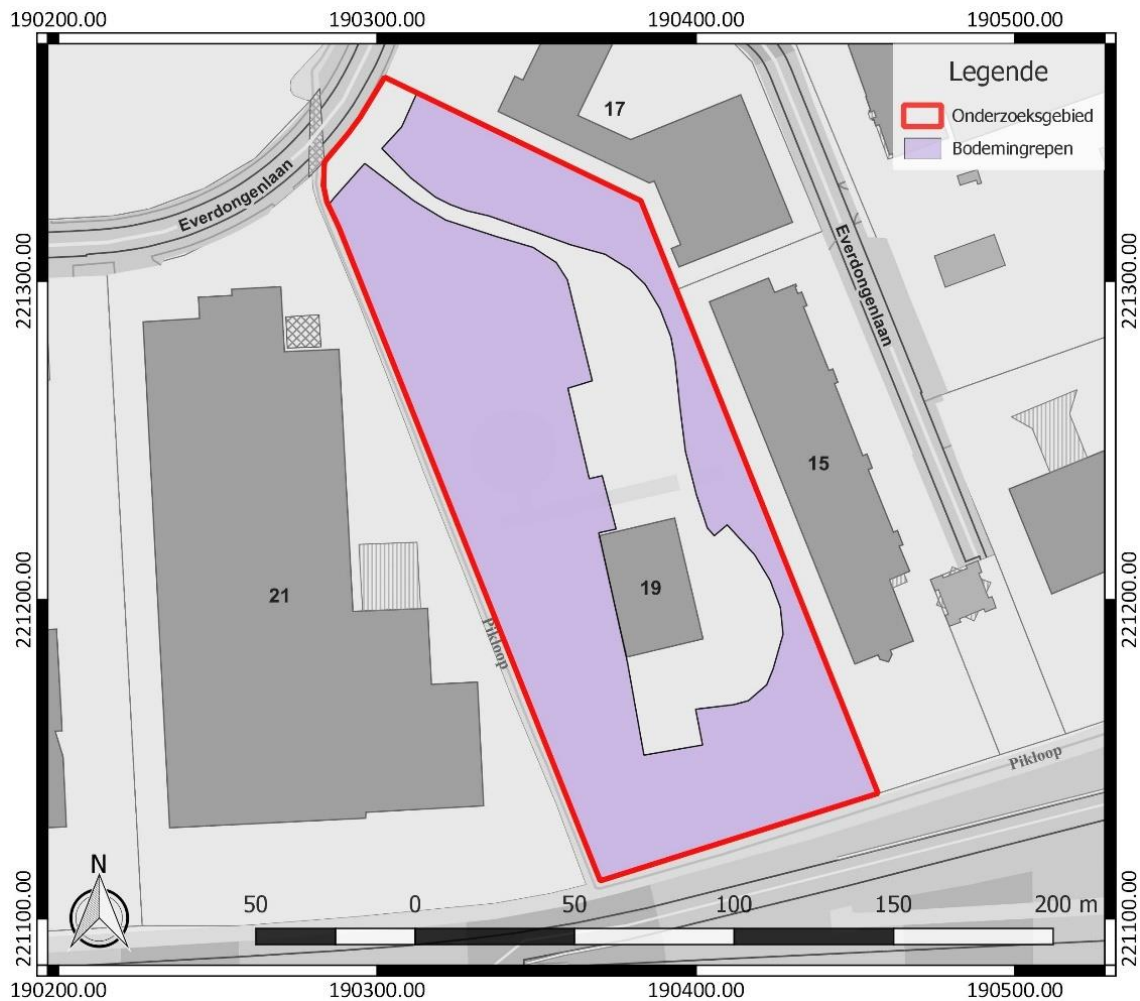
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: het bestaande kantoorgebouw en de parking blijven behouden. De bodemingrepen zullen enkel plaatsvinden in de groenzone errond (Figuur 4). Het betreft een zone van ca. 15.450 m².

Figuur 4: Geplande bodemingrepen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

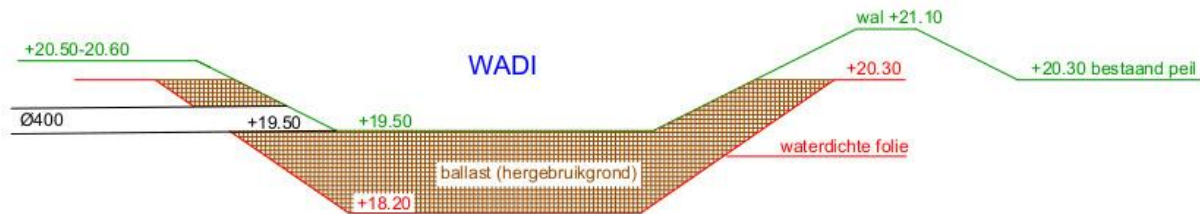
2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de groenzone rond een bestaand kantoorgebouw heraangelegd (Figuur 6). De aanwezige vijver verdwijnt hierbij, maar de parking en verharding rondom het gebouw blijven wel behouden. Bij de nieuwe omgevingsaanleg worden een aarden wal en twee grote wadi's met pompen aangelegd. Er worden ook een nieuwe riolering en waterputten voorzien (Figuur 7-Figuur 8). Voor het uitvoeren van de geplande werken zullen enkele bomen gerooid worden.

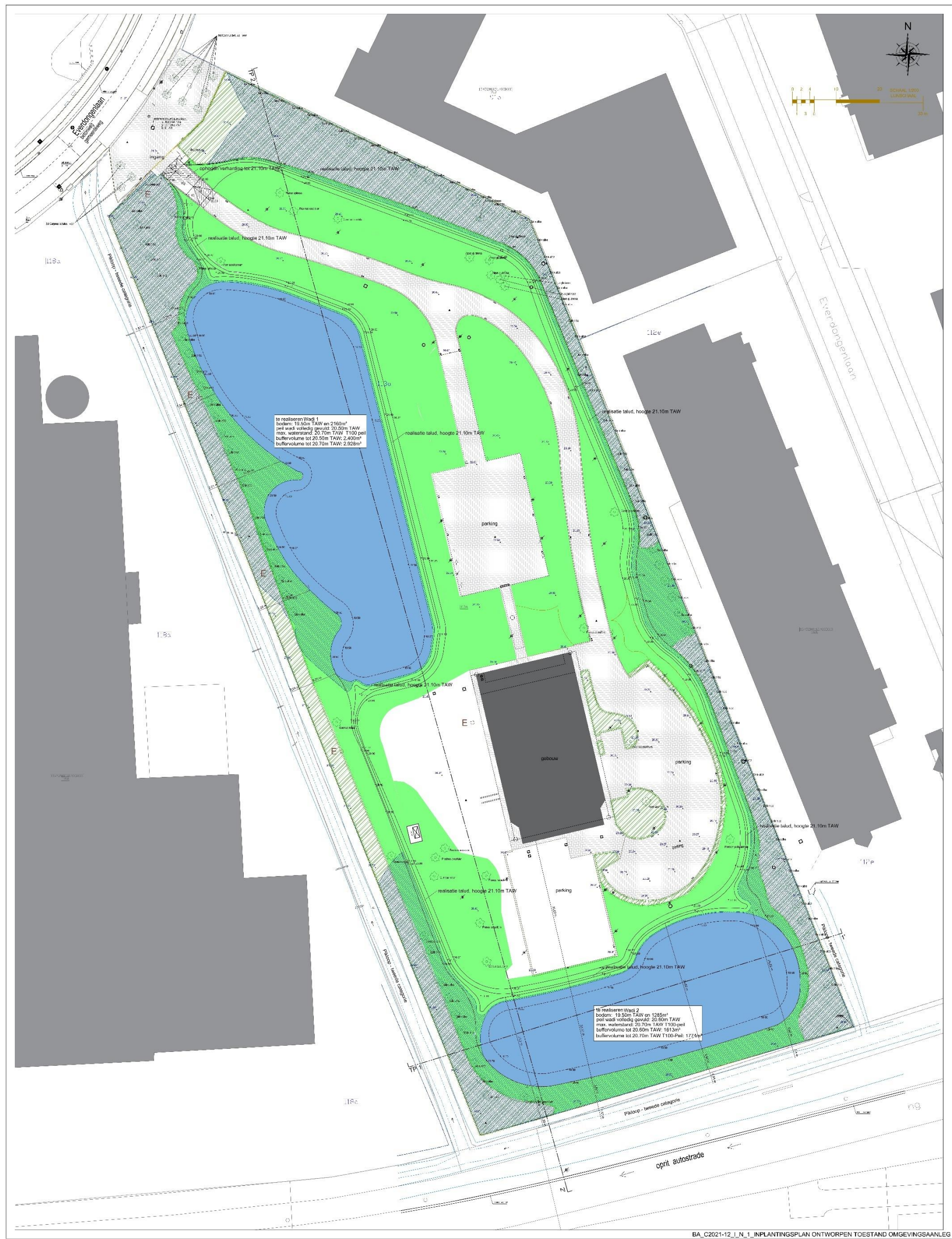
Het opgehoogde talud zal een geschatte hoogte van 21,10 m TAW hebben, wat ca. 50 cm hoger is dan de zone die omgeven wordt door het talud (Figuur 6). De eerste wadi in het noordwesten zal een oppervlakte van ca. 2160 m² hebben en de bodem zal zich op ca. 18,20 m TAW bevinden. De aarden wal schermt de oostelijke zijde van de wadi af, terwijl aan de westelijke zijde van de wadi een bufferzone met een TAW-hoogte van 20,50 tot 20,70 m gepland wordt. De tweede wadi bevindt zich in het zuiden en zal een oppervlakte ca. 1285 m² hebben. De bodem zou zich eveneens op ca. 18,20 m TAW bevinden en de wadi wordt in het noorden begrensd door het talud. Aan de zuidelijke zijde van de wadi wordt een bufferzone tussen 20,60 en 20,70 m TAW voorzien.

Ten westen van het kantoorgebouw zullen binnen het talud acht regenwaterputten van 20.000 liter voorzien worden (Figuur 8). De bodem van de putten zou zich bevinden op 17,60 m TAW, wat

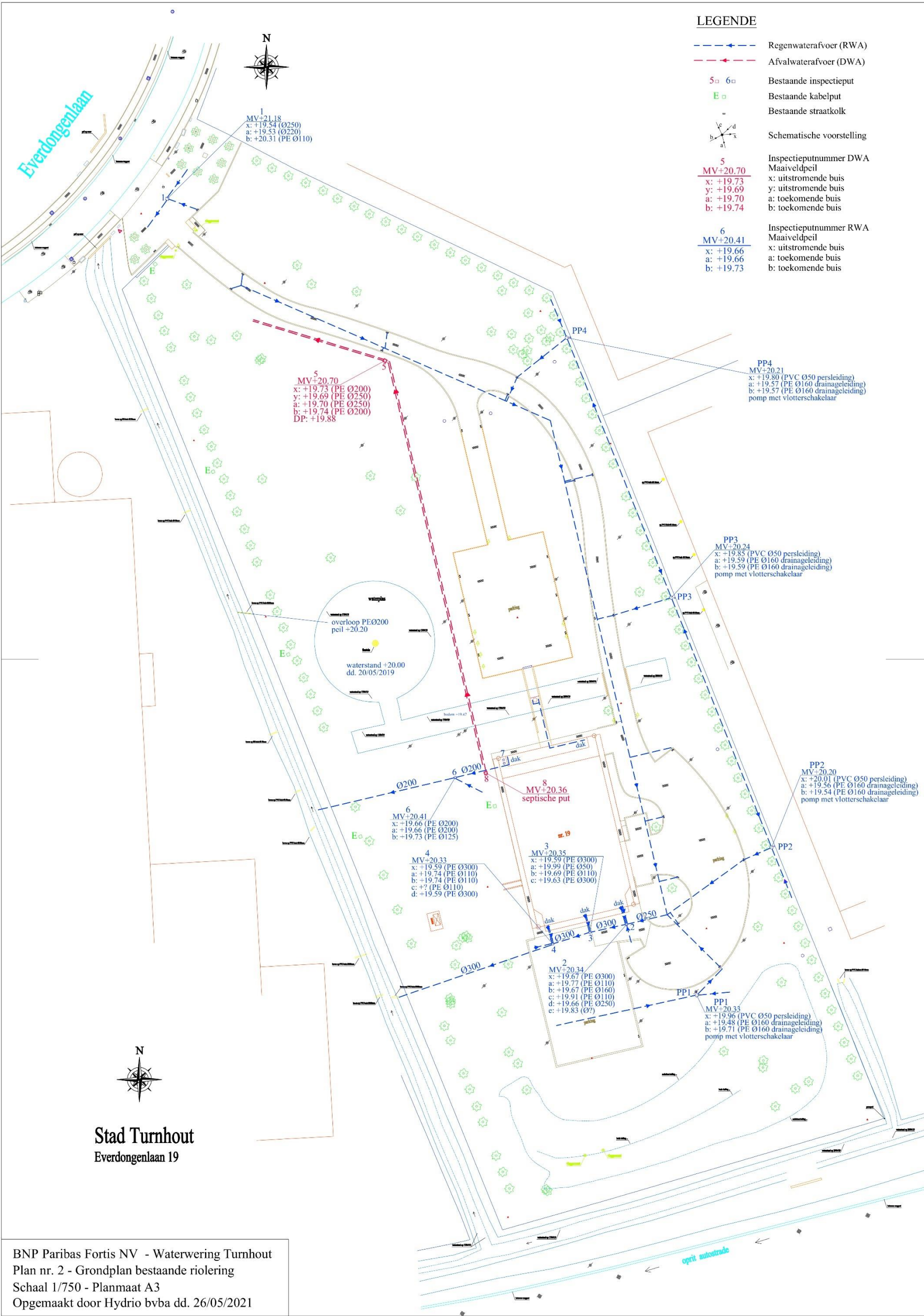
betekent dat de verstoringsdiepte ca. 2,70 m onder het huidige maaiveld bedraagt. De bestaande septische put blijft behouden.

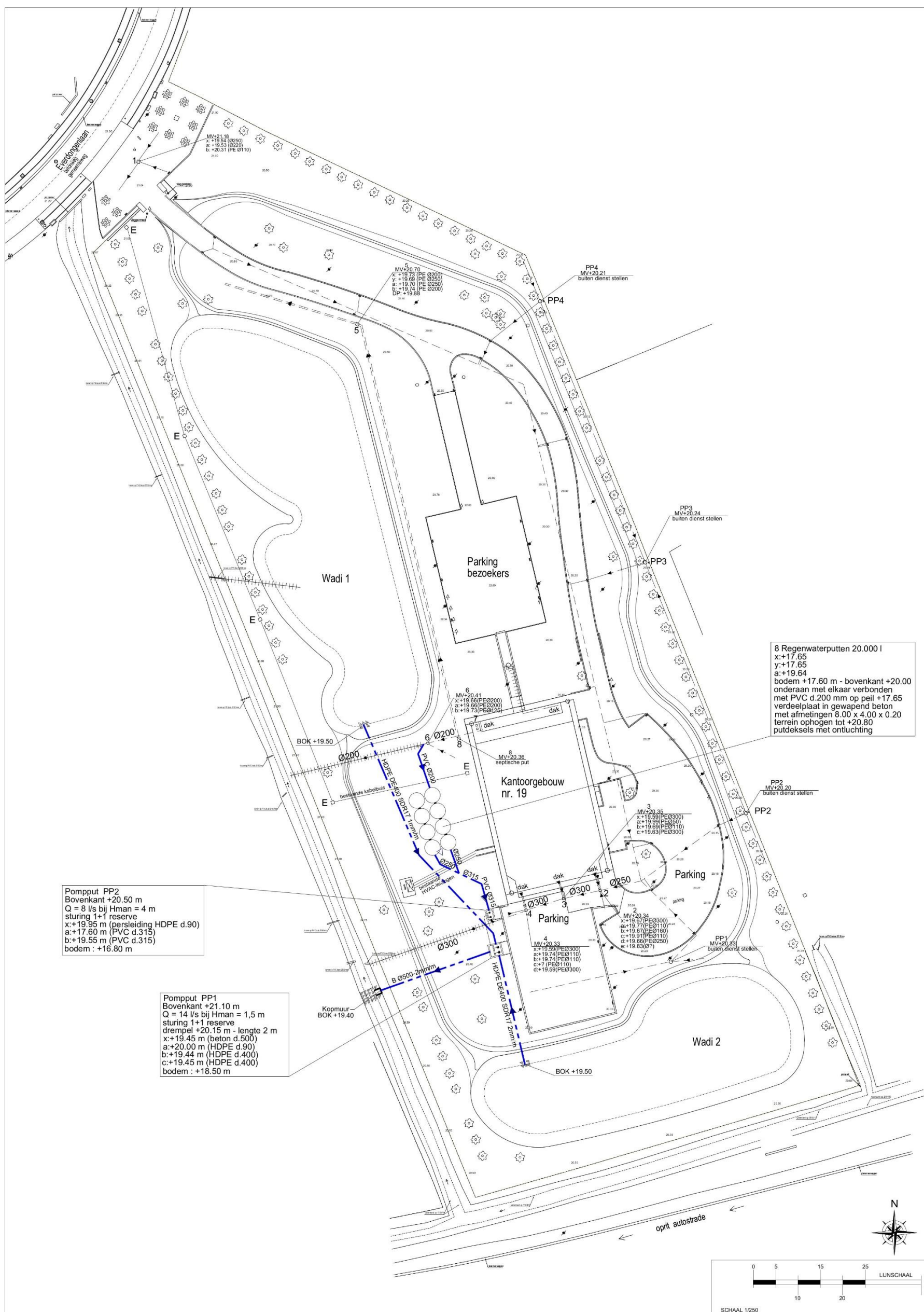

Figuur 5: Snede wadi

Figuur 6: Ontwerpplan

Figuur 8: Ontwerpplan riolering

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be. Kaarten die geraadpleegd werden op www.cartesius.be werden zelf georeferereerd.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden twee momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

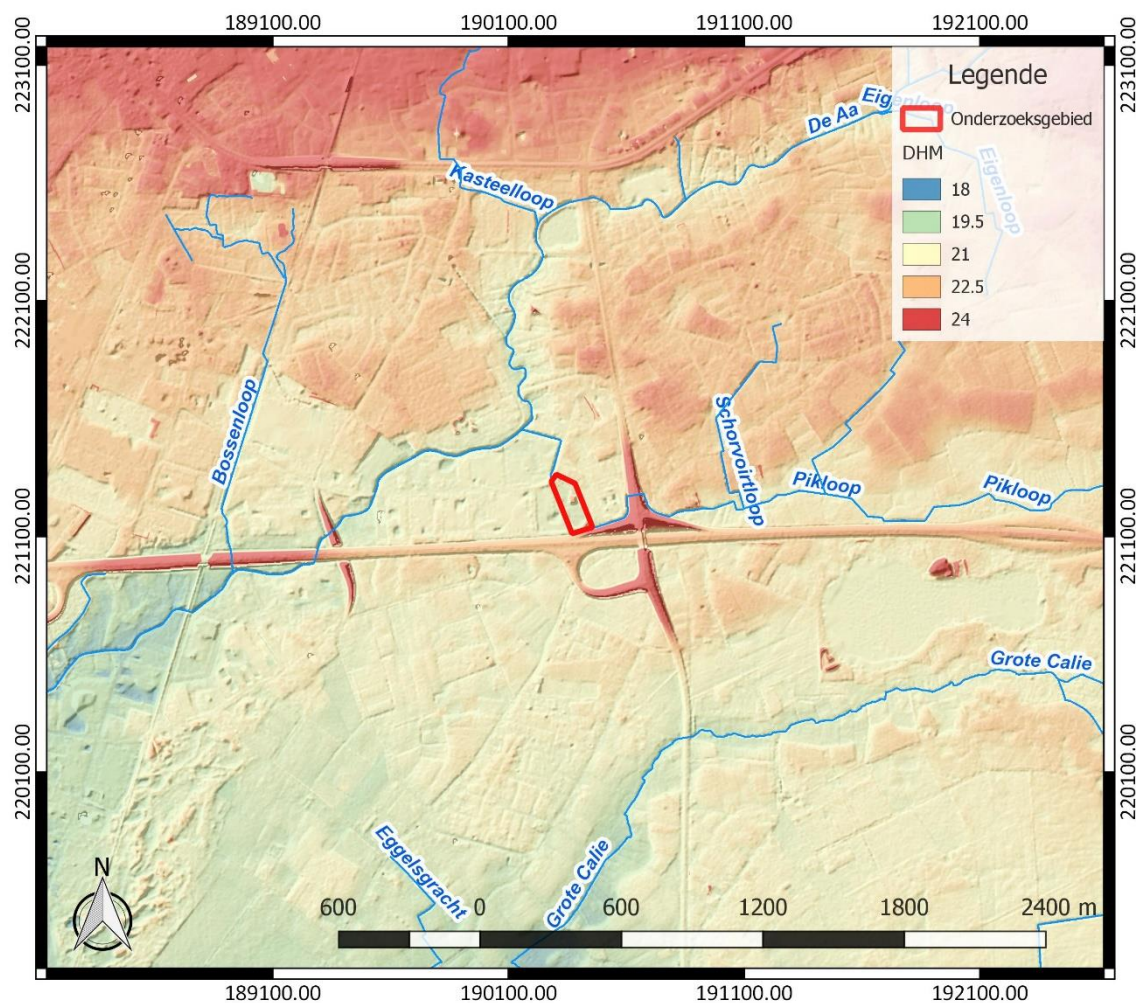
Het onderzoeksgebied is gelegen op enige afstand ten zuiden van het centrum van Turnhout. De noordelijke zijde van het terrein is gelegen langsheen de Everdongenlaan, terwijl het zuiden grenst aan de oprit van de E34 snelweg en verder naar het oosten de Steenweg op Zevendonk aanwezig is (Figuur 9). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in gebied voor milieubelastende industrieën. Hydrografisch behoort het tot het Netebekken. Het terrein wordt in het zuiden en het westen omsloten door de Pikloop, die vlakbij in het noordwesten in De Aa stroomt (Figuur 11). Verder naar het noorden zijn nog De Aa en de Kasteelloop aanwezig, terwijl meer naar het oosten de Schorvoirtloop en meer naar het westen de Bossenloop stromen.

Figuur 9: Luchtfoto van 2020 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 10: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

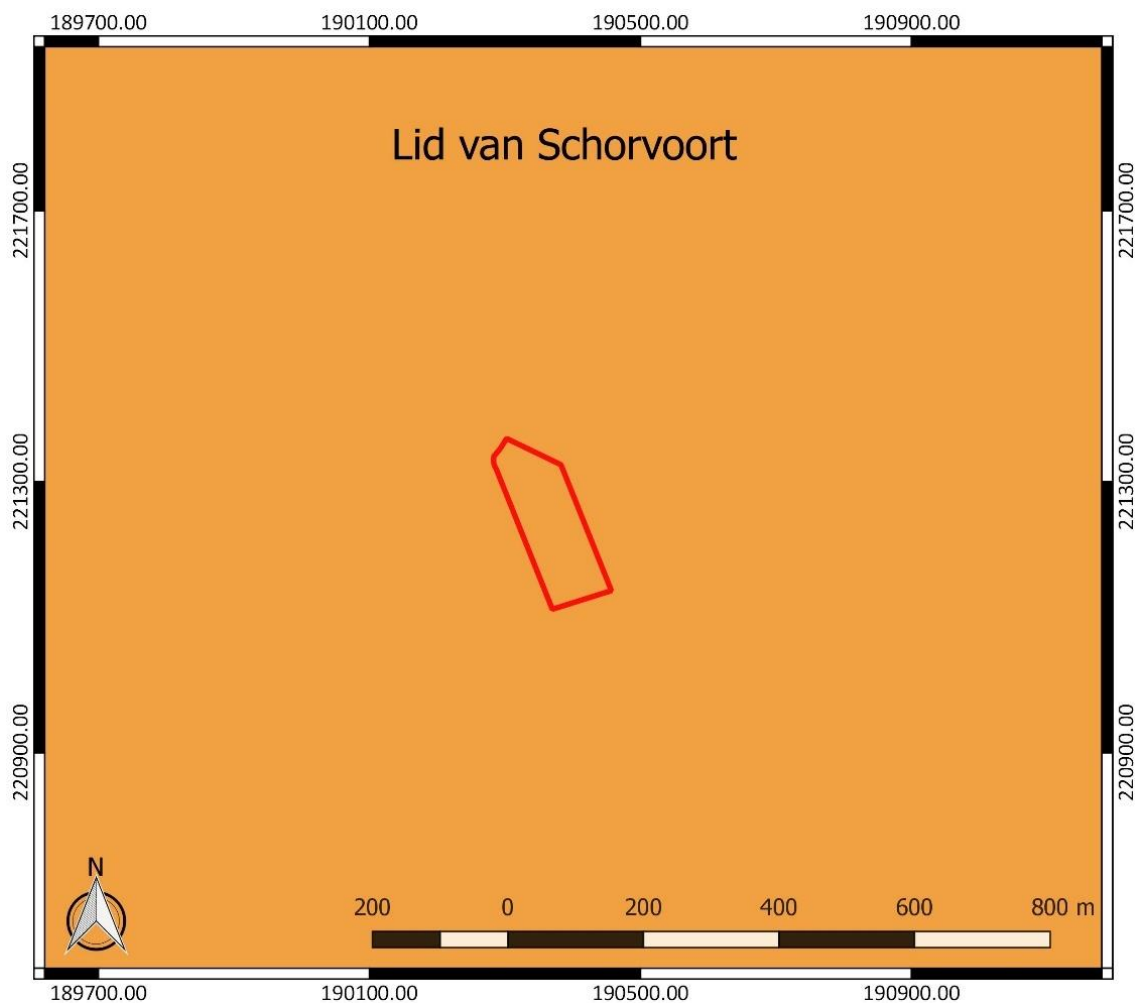

Figuur 11: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 12: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Turnhout tot de Kempische laagvlakte. In het oosten wordt deze laagvlakte ingesloten door het Limburgs plateau, terwijl het in het westen grenst aan de Scheldepolders. Het Limburgs plateau loopt af en sluit ten noordoosten van Turnhout aan op de Kempische laagvlakte, waardoor de overgang weinig abrupt gebeurt. Het centrale deel van de Kempische laagvlakte wordt gedomineerd door een relatief breed waterscheidingsvlak tussen het Schelde- en Netebekken enerzijds en het Maasbekken anderzijds. Dit waterscheidingsvlak wordt gekenmerkt door een onregelmatig, sterk ontwikkeld microreliëf waarbij de maximale hoogte rond de 35 m TAW ligt.³ Het onderzoeksgebied bevindt zich op de overgang van hoger gelegen gronden in het noorden naar de lagergelegen beekvalleien in het zuiden (Figuur 10). Het terrein kent een hoogte van 20,3 tot 21,8 m TAW (Figuur 12), waarbij een uitschieter in hoogte in het zuiden kan verklaard worden door een antropogene ophoging ter afscherming van de oprit van de E34.

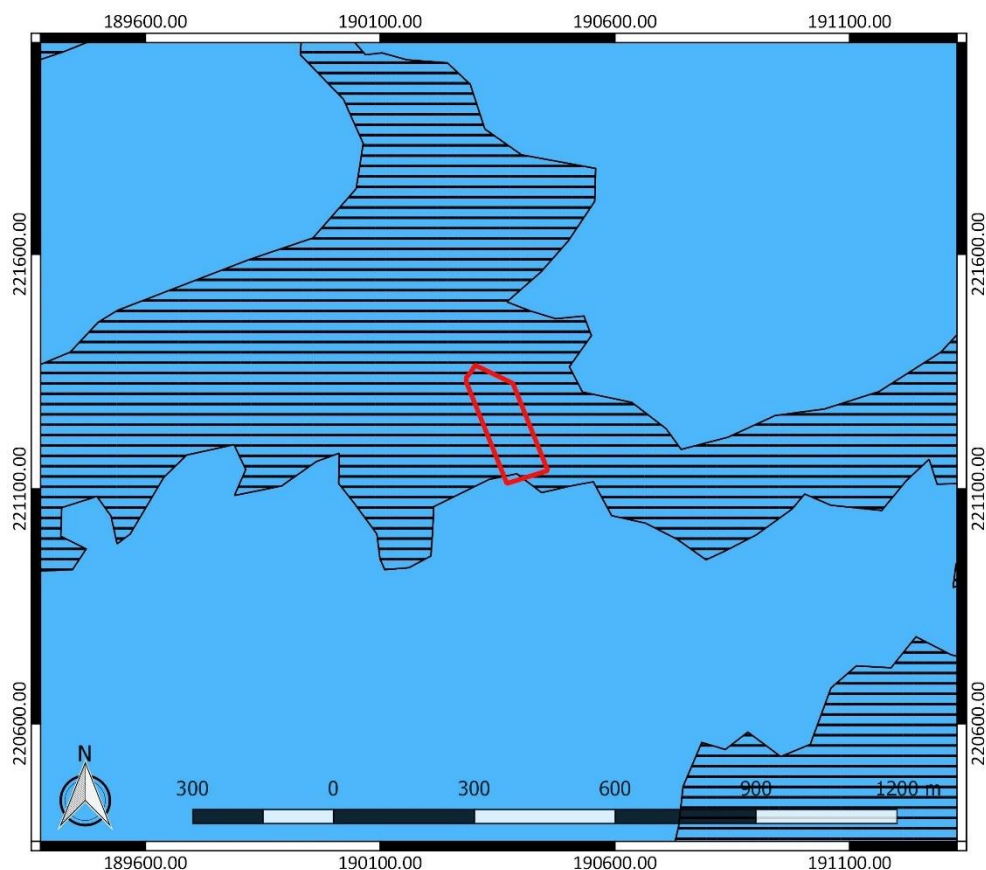
Figuur 13: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 13) bestaat uit de Formatie van Brasschaat en het Lid van Schorvoort. Dit lid wordt gekenmerkt door witgrijs, fijn zand dat kwartsrijk is en weinig glauconiet en glimmer bevat.⁴

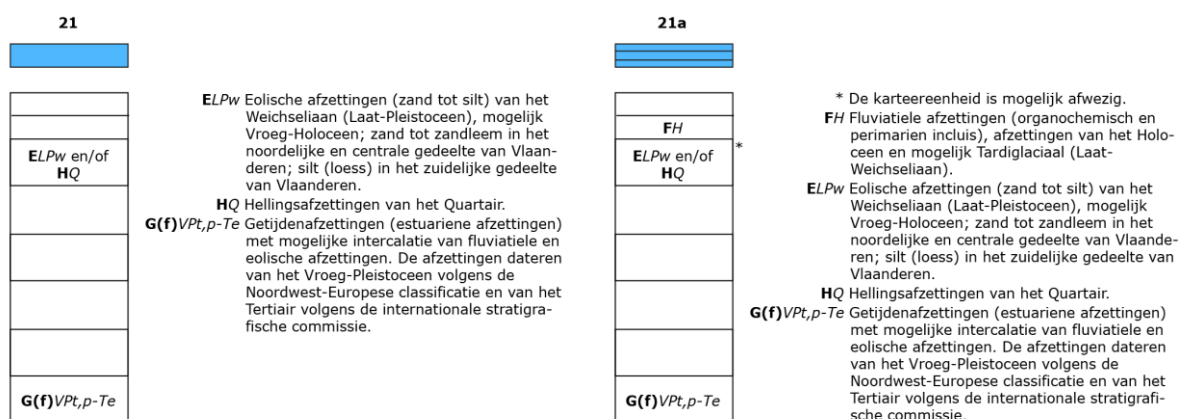
³ Bogemans 2005, 4

⁴ www.geopunt.be/kaart

De quartairgeologische kaart (Figuur 14) geeft aan dat in het onderzoeksgebied fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk van het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) aanwezig zijn. Daaronder kunnen mogelijk eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich getijdenafzettingen met mogelijke intercalatie van fluviatiele en eolische afzettingen van het Vroeg-Pleistoceen.⁵

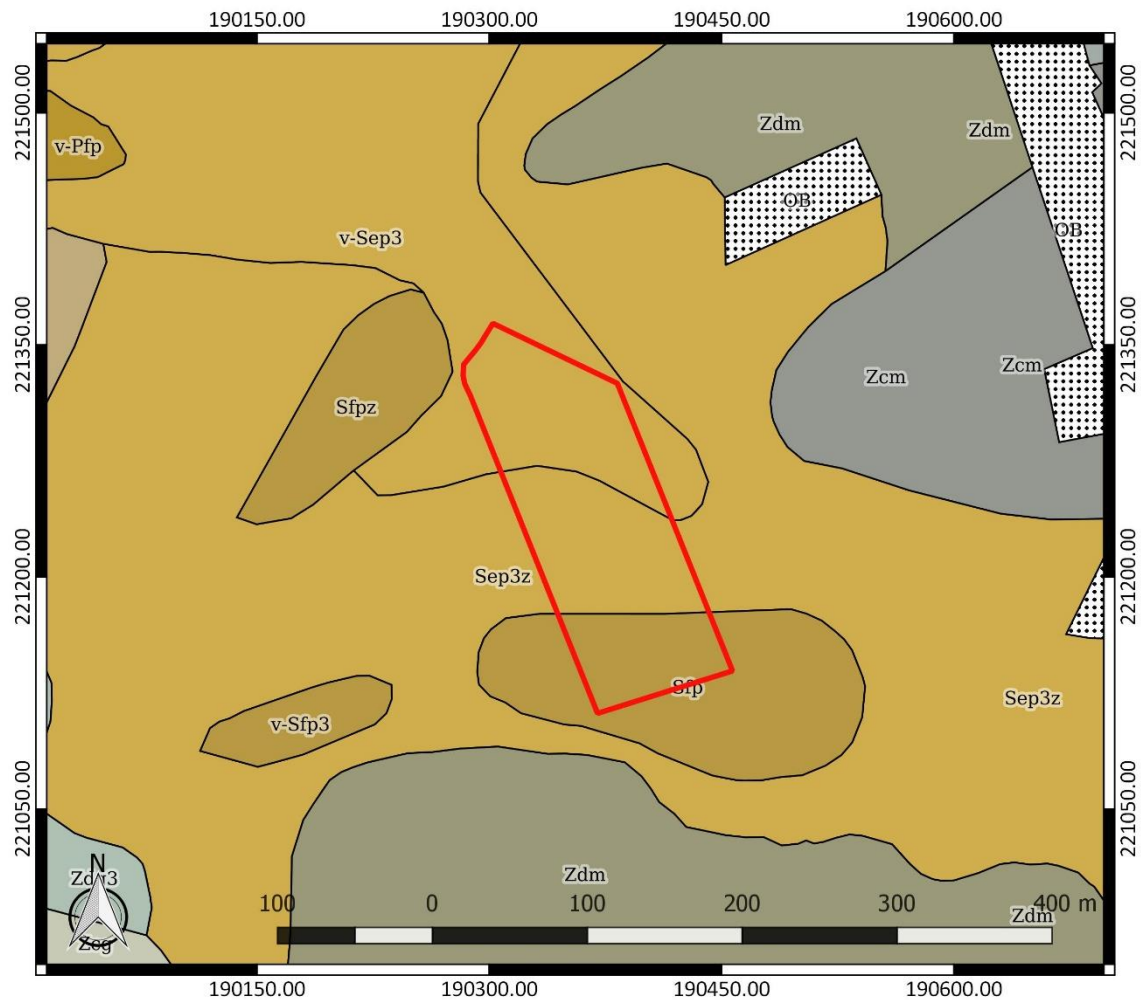
Figuur 14: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 15: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

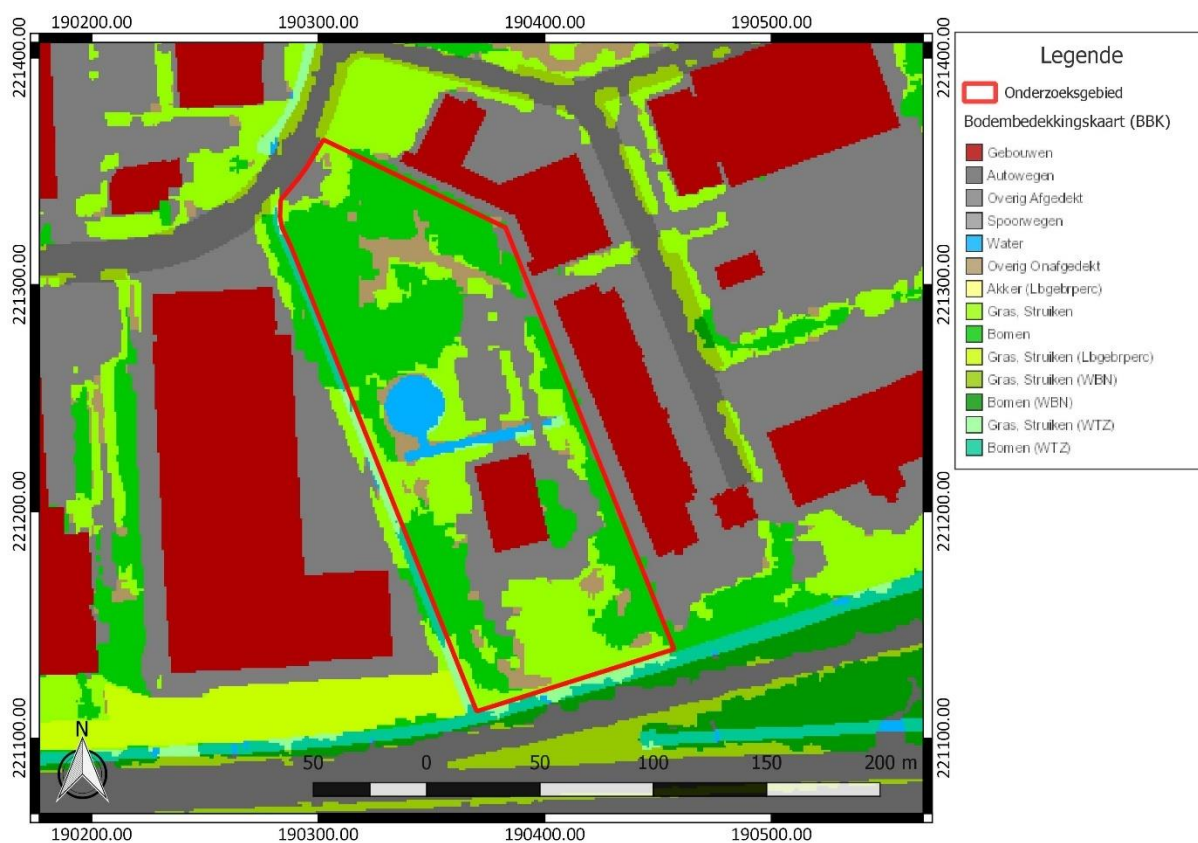
⁵ www.geopunt.be/kaart

De bodemkaart (Figuur 16) situeert in het noorden van het onderzoeksgebied een natte, lemig zandbodem zonder profiel waarbij op geringe of matige diepte veen kan voorkomen (v-Sep3). Centraal op het terrein zou eveneens een natte, lemig zandbodem zonder profiel aanwezig zijn (Sep3z). In het zuiden situeert de bodemkaart een gelijkaardige maar zeer natte bodem (Sfp).

Figuur 16: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn centraal op de bodemgebruikskaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door water, gras, struiken en bomen (Figuur 17). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 9).

Figuur 17: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De oudste vondsten uit Turnhout dateren uit het mesolithicum. Verder wijzen grafheuvels en een grote begraafplaats op begraving in de bronstijd en ijzertijd. Er zijn ook enkele vondsten gekend die wijzen op bewoning in de omgeving in de Romeinse tijd.⁶

De stad Turnhout ontwikkelde op de kruising van twee wegen bij een wad. Handel en nijverheid speelden een grote rol in de ontwikkeling van de stad. In 1106 kreeg de stad Turnhout voor het eerst een hertog: Godfried I van het hertogdom Brabant. In 1109 of 1110 zou er te Turnhout een burcht gebouwd zijn, dat mogelijk dienst deed als centrum van het hertogelijk domein dat later als Land van Turnhout bestond. Tussen 1209 en 1213 verschaftte Hendrik I de vrijheidskeuren en een stadszegel aan de gemeenschap van koop- en ambachtslui. In 1262 kwamen er bestandsakkoorden met andere Brabantse steden tot stand en bovendien had de stad handelsbetrekkingen met Antwerpen en het Rijnland. Tot 1356 bleef de stad in het rechtstreekse bezit van de hertogen, maar daarna kwam het via erfelijk leen in het bezit van Maria van Brabant. In 1399 werd het Land van Turnhout terug bij Brabant gevoegd en in 1406 werd het hertogdom Brabant opgenomen in het Bourgondische rijk. In 1482 kwam de macht in handen van de Oostenrijkse Habsburgers en vanaf 1506 heersten de Spaanse Habsburgers er. In 1546-1556 werd Turnhout aan Maria van Hongarije geschonken, waarna het in 1578 in handen van de heren van Boussu kwam om vervolgens van 1612 tot 1618 bezit te zijn van Filips Willem van Nassau, prins van Oranje. Door de Vrede van Munster in 1648 bleef de heerlijkheid

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Turnhout [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13747> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

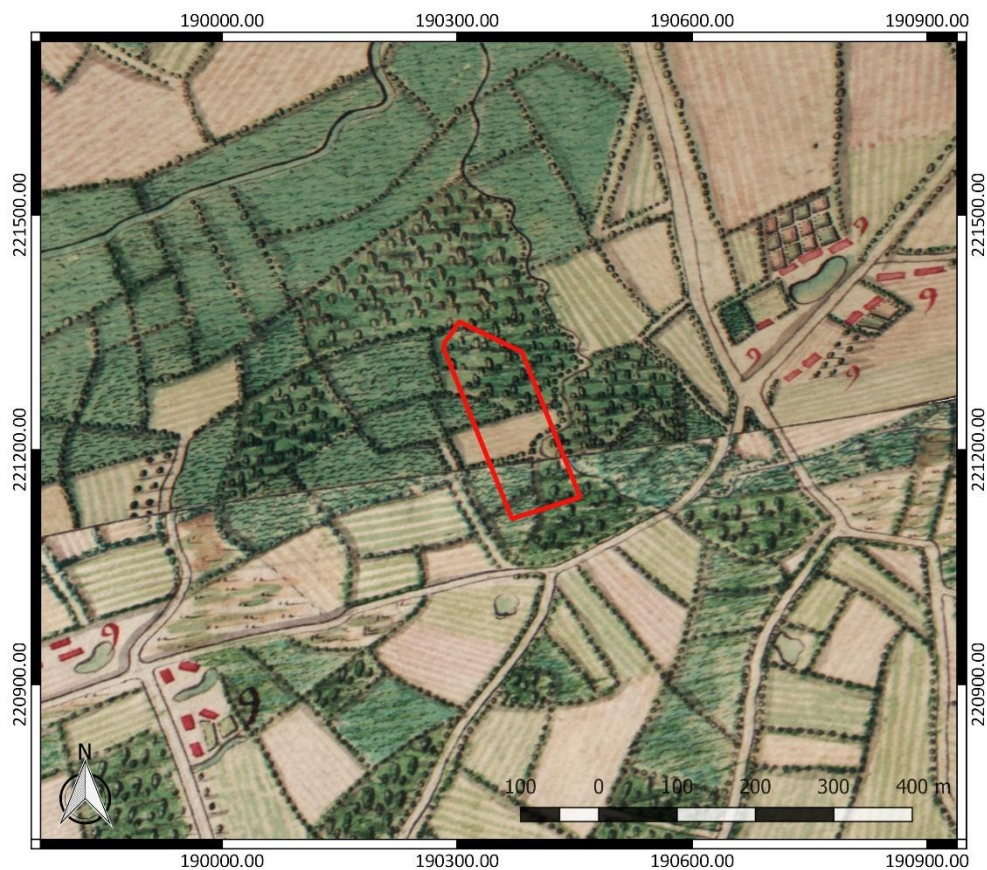
Turnhout in handen van de familie Nassau onder Habsburgse soevereiniteit. Op 27 oktober 1789 leverden de patriotten de Slag van Turnhout tegen de Oostenrijkse Habsburgers.⁷

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied op enige afstand ten zuiden van de stad Turnhout gelegen is (Figuur 18). Het onderzoeksgebied wordt in het noorden deels ingenomen door een bos en deels door grasland (Figuur 19). Ook in het zuidoosten en het zuidwesten zijn respectievelijk bos en grasland aangegeven. Centraal op het terrein zou een akker aanwezig zijn geweest. Ten oosten van het onderzoeksgebied is de historische voorloper van de Steenweg op Zevendonk zichtbaar.

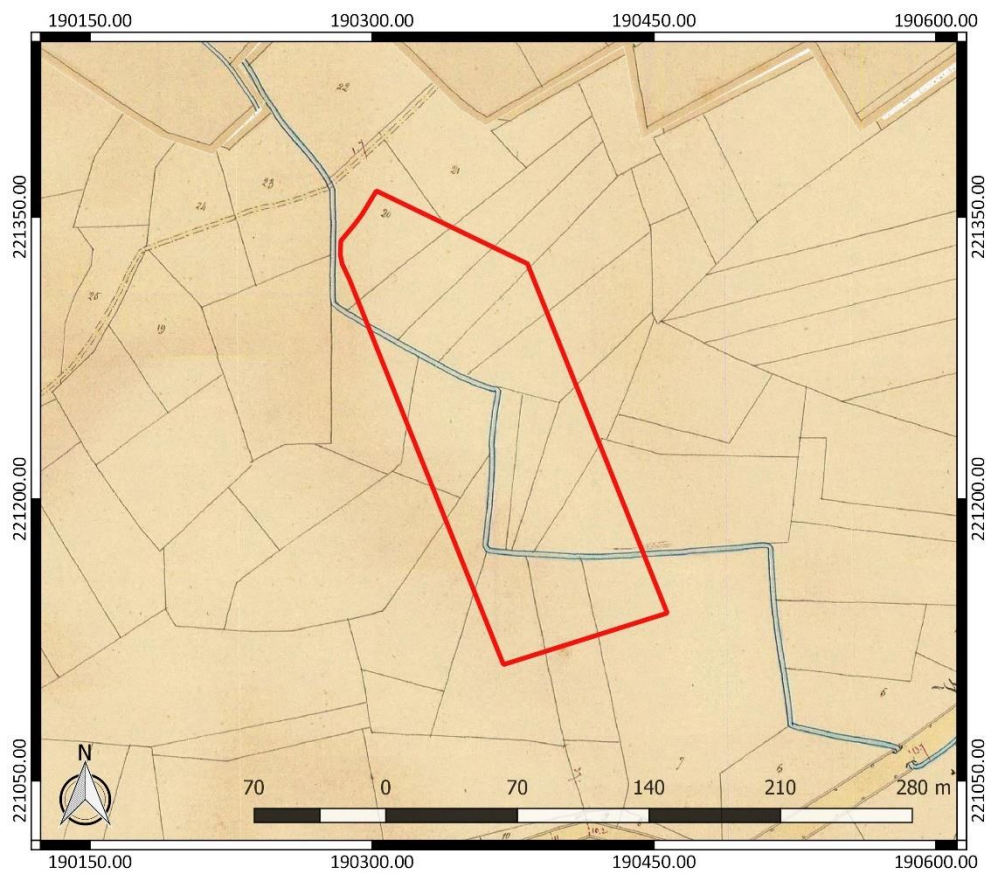

Figuur 18: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Turnhout [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13747> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

Figuur 19: Detail Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

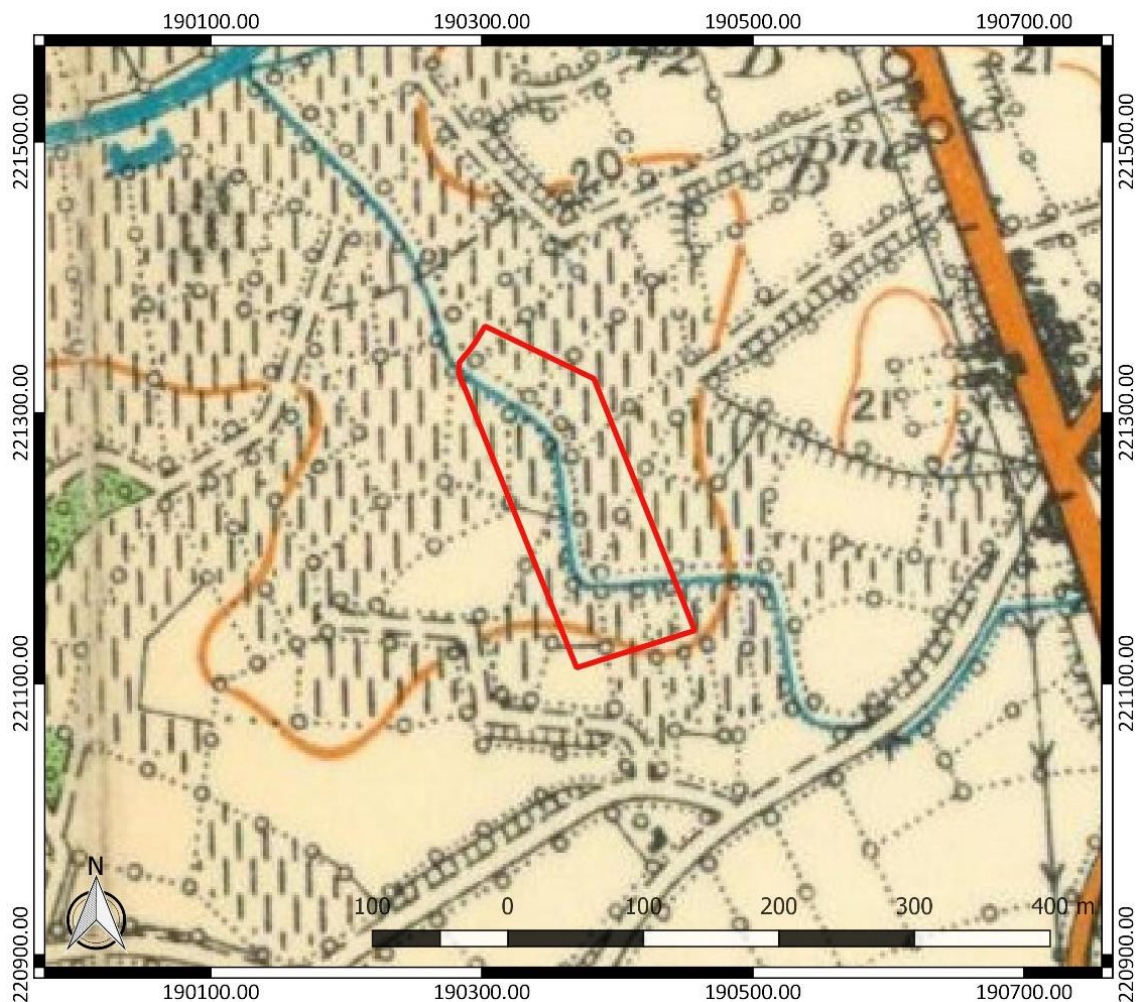
Figuur 20: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De Atlas der Buurtwegen (1841) toont nog steeds geen bebouwing op het terrein (Figuur 20). Vermoedelijk werd het onderzoeksgebied nog steeds ingenomen door bos, grasland en/of akkerland. De Pikloop doorkruist op de kaart het onderzoeksgebied.

Een topografische kaart van Turnhout uit 1928 (Figuur 21) toont dat het terrein nog steeds onbebouwd is. Vermoedelijk was het onderzoeksgebied in gebruik als bos of akker. De loop van de Pikloop is nog ongewijzigd.

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 22) geeft een gelijkaardig beeld weer. In het zuiden verschijnt de aanleg van de E34-snelweg. In het noorden verschijnt de Everdongenlaan. Algemeen is in de omgeving nog een open landschap met akkers en grasland aanwezig.

Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 23) toont voor het eerst de huidige bebouwing op het terrein. De loop van de Pikloop is nu aangepast, waardoor deze vanaf dan langsheen de zuidelijke en westelijke zijdes van het terrein stroomt. De bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied is enorm uitgebreid. In de directe omgeving gaat het vooral om industriebouw. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 9).

Figuur 21: Topografische kaart uit 1928 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 22: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

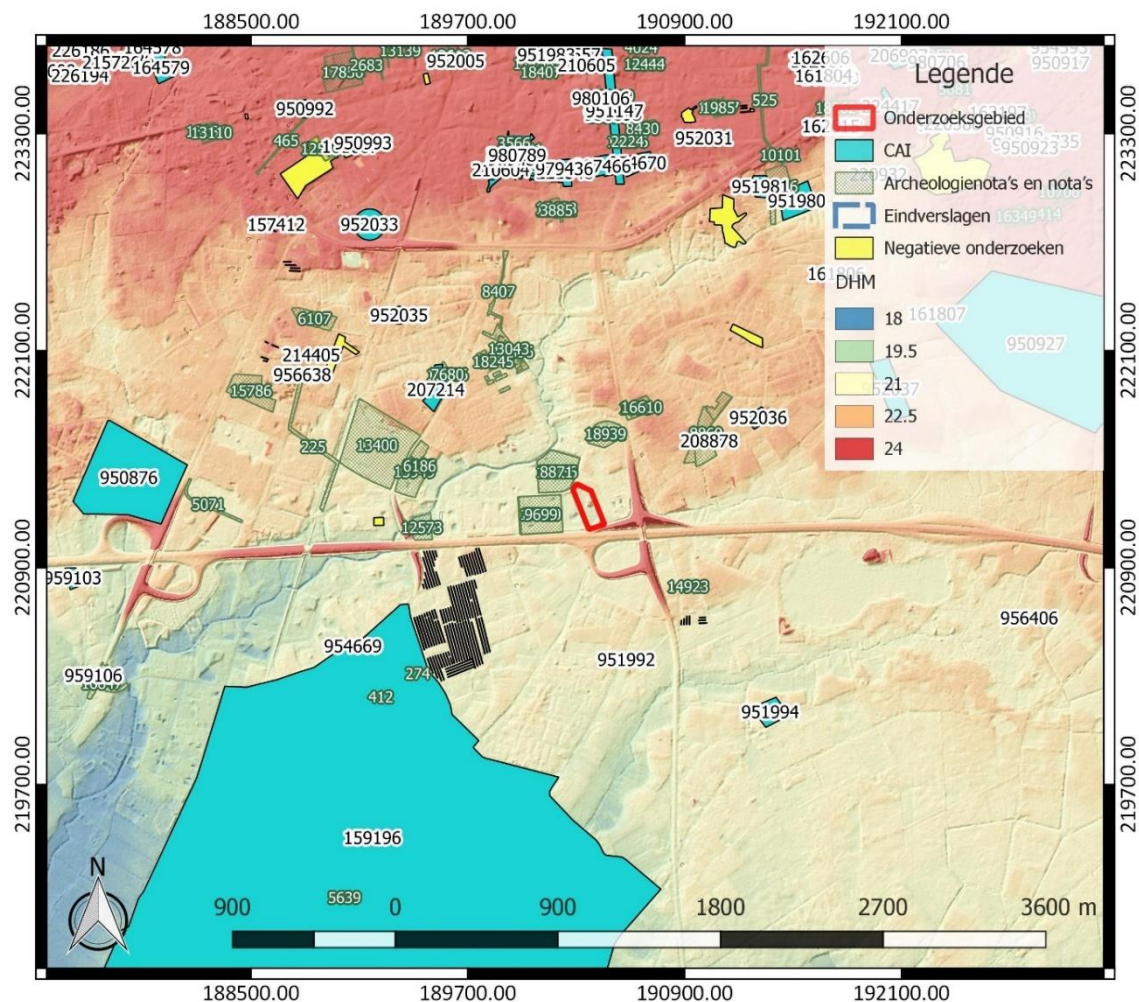

Figuur 23: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 24). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Op ca. 700 m ten oosten van het onderzoeksgebied (CAI ID 208878) werd bij een archeologische veldkartering een spinsteen in Maaslands wit aardewerk uit de volle middeleeuwen aangetroffen.⁸ Ca. 900 m ten noordwesten van het terrein (CAI ID 207214) werden bij een proefsleuvenonderzoek minstens twee gebouwplattegronden uit de ijzertijd aangetroffen. Het betreffen vierpalige bijgebouwen. Mogelijk werd ook de aanzet van een inloopwaterput, die zich buiten het onderzoeksgebied bevindt, aangetroffen. In de laag wijst handgevormd aardewerk eveneens op een datering in de ijzertijd. Verder kwamen nog twee drainagegreppels rond een hooiopper uit de late middeleeuwen en drainagegreppels uit de nieuwe tot nieuwste tijd aan het licht.⁹ Deze locatie kent wel duidelijke een andere landschappelijke ligging dan het onderzoeksgebied.

Figuur 24: Overzichtkaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Slagmolenstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208878> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Jef Buyckxstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/207214> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

Op een gelijkaardige landschappelijke ligging bevinden zich nog een aantal archeologische waarden. Zo werd nabij de kruising van de Veedijk en de Treskesdijk (CAI ID 954669) een atypische marebladspits uit het mesolithicum aangetroffen.¹⁰

In Vosselaar (CAI ID 950876) zouden mogelijk grafheuvels zonder nadere datering aanwezig zijn.¹¹ Ook op het grondgebied van Turnhout wordt de aanwezigheid van een grafheuvel vermoed (CAI ID 956638). Een datering is onzeker en het is niet uitgesloten dat het een natuurlijke heuvel betreft.¹² In Oud-Turnhout (CAI ID 956406) werden per toeval bronzen bijlen en armbanden uit de bronstijd aangetroffen.¹³

Ten zuiden van het terrein wordt een grote zone afgebakend die de Tielenheide omvat (CAI ID 159196). Hier zou in de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) de Slag van Turnhout tussen de geconfedereerden en het Spaanse leger in 1597 uitgevochten zijn.¹⁴

Aan de Kapelweg (CAI ID 951992) zou vroeger een middeleeuwse kapel zijn uitgegroeid tot een kerk. De kerk werd uiteindelijk gesloopt en verderop naar het zuiden herbouwd.¹⁵

Cartografisch onderzoek duidt ter hoogte van de Dokter Louis Schuermansstraat (CAI ID 952036) een site met walgracht aan, die teruggaat tot minstens het midden van de 18de eeuw.¹⁶ Ook nabij de Kleine Reesdijk (CAI ID 951994) zou een site met walgracht aanwezig zijn geweest. De gebouwen werden echter slechts aan drie zijden omgracht.¹⁷ Aan de Bleekhoefstraat (CAI ID 952035) toont de zogenaamde Ferrariskaart een blekerij in het kader van de textielproductie.¹⁸

Aan de Slachthuisstraat (CAI ID 214405) werd een knoop aangetroffen met daarop het opschrift 'Royal Army Service Corps', een kroontje en twee sierlijke letters. Mogelijk is de vondst afkomstig uit de Eerste Wereldoorlog.¹⁹

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Turnhout Heide [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/954669> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Raadsherenpark [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/950876> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kruisberg [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/956638> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: De Mellen 2 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/956406> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Tielenheide 1597 (Slagveld Tielen) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/159196> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kapel O.-L.-Vrouw van de Berg Carmel [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/951992> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Schorvoort 1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/952036> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kleine Reesdijk I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/951994> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Blekerij [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/952035> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Slachthuisstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/214405> (Geraadpleegd op 30-08-2021)

de omgeving bieden geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

Op basis van de elementen die naar voor komen uit het bureauonderzoek komen we tot het besluit dat het archeologisch potentieel van het terrein slechts laag is. Het terrein is gesitueerd ter hoogte van de voormalige loop van de Pikloop. De quartairgeologische kaart geeft aan dat we er rekening moeten houden met mogelijke erosie in het verleden en de afzetting van jong alluvium in een recenter verleden. Dit wordt ondersteund door de bodemkaart die ter hoogte van het onderzoeksgebied een natte tot zeer natte lemig zandbodem zonder profiel situeert.

Gekende archeologische waarden in de omgeving zijn weinig relevant voor de inschatting van het archeologisch potentieel van het terrein. Ze bevinden zich op vrij grote afstand van het onderzoeksgebied en kennen vaak een verschillende landschappelijke ligging.

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Vanaf de 18de eeuw beschikken we over historische kaarten en luchtfoto's om de gebruiksevolutie van het terrein te reconstrueren. Dit leert ons dat het terrein van in de late middeleeuwen tot het laatste kwart van de 20ste eeuw hoofdzakelijk in gebruik was als bos en nat grasland. Op een luchtfoto van 1979-1990 verschijnt voor het eerst bebouwing binnen het studiegebied: het gaat om het huidige kantoorgebouw. Op het terrein is een vijver aanwezig.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de aanleg van twee wadi's, een aarden talud, waterputten en riolering. De wadi's zullen tot ca. 2,10 m diep worden uitgegraven, terwijl de verstoringsdiepte van de waterputten ca. 2,7 m diep bedraagt. Het bestaande kantoorgebouw, de omliggende verharding en de parking blijven behouden. Dit doet besluiten dat binnen het onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is in een zone van ca. 15.453 m².

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied slechts een laag archeologisch potentieel kent. Het terrein is gesitueerd ter hoogte van de voormalige loop van de Pikloop. Dit resulteert in de aanwezigheid van natte tot zeer natte lemig zandbodem volgens de bodemkaart. Verder dient ook rekening gehouden te worden met de mogelijkheid dat erosie heeft plaatsgevonden in het verleden en de aanwezigheid van jongere alluviale afzettingen. Verder geeft de bodemkaart een dikke antropogene humus A horizont aan, wat lijkt aan te geven dat men in het verleden getracht heeft de waterhuishouding van de bodem te verbeteren door het terrein op te hogen. De landschappelijke en bodemkundige kenmerken van het terrein waren in het verleden weinig aantrekkelijk voor menselijke activiteiten. Daarom achten we het archeologisch potentieel van het terrein slechts laag. Dit betekent dat geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig geacht wordt in het kader van de geplande werken op het terrein.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied slechts een laag archeologisch potentieel kent. Het terrein is gesitueerd ter hoogte van de voormalige loop van de Pikloop. Dit resulteert in de aanwezigheid van natte tot zeer natte lemig zandbodem volgens de bodemkaart. Verder dient ook rekening gehouden te worden met de mogelijkheid dat erosie heeft plaatsgevonden in het verleden en de aanwezigheid van jongere alluviale afzettingen. Verder geeft de bodemkaart een dikke antropogene humus A horizont aan, wat lijkt aan te geven dat men in het verleden getracht heeft de waterhuishouding van de bodem te verbeteren door het terrein op te hogen. De landschappelijke en bodemkundige kenmerken van het terrein waren in het verleden weinig aantrekkelijk voor menselijke activiteiten. Daarom achten we het archeologisch potentieel van het terrein slechts laag. Dit betekent dat geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig geacht wordt in het kader van de geplande werken op het terrein.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bogemans, F., 2005: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 2-8 Meerle-Turnhout*, Brussel.

4.2 Websites

Cartesius (2021)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2021)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2021)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2021)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2021)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2021)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

